

KOGUKONNA KRIISIPLAAN

ERKI VAIKRE

MTÜ ESTLANDER

ERINEVAD KOGUKONNAD

- ▶ Kogukondi on mitut liiki ja erinevaid – huvirühmad, seltsingud, ametiliidud, spordiklubid, sotsiaalsed kogukonnad, erialased kogukonnad, geograafilised kogukonnad jpm
- ▶ Geograafiliste kogukondade puhul on kriisiplaani mõistes oluline vahet teha tihe- ja hajaasustusalal, kortermajadest koosnevate ja eramajapidamistega kogukondadel, segakogukondadel, tööstuspiirkondadel ja põllumajanduspiirkondadel jne
- ▶ Kriisiplaani koostamisel ja kriisiks valmistumisel on nende puhul sageli väga olulised erinevused, mis võivad raskendada või kergendada protsessi

KRIISIPLAANI PÕHJUSED

- ▶ Ükski leibkond ei suuda pikaajaliseks kriisiks piisavalt ette valmistuda ja selles kestvalt iseseisvalt toime tulla
- ▶ Omavalitsuse tugi ei saa, ei suuda ega peagi tagama iga üksiku leibkonna vajadusi pikas kriisis. Riigist rääkimata
- ▶ Kogukond on ainus jõud toetamaks leibkondade toimetulekut pikaajalises kriisis
- ▶ Kriisiplaan loob selge sihi, kava ja , mis on aluseks võimalikus kriisis kogukonnal toimida
- ▶ Kriisiplaani koostamiskäik selgitab välja ohud, vajadused, võimalused ja võimed

KRIISIMEESKOND

- ▶ Kogukonna kriisplaani koostab ja selle rakendamist juhib kogukonna kriisimeeskond koosseisus:
 - ▶ Kogukonna kriisijuht
 - ▶ Side- ja teavitusjuht
 - ▶ Personalijuht
 - ▶ Logistika- ja varudejuht
- ▶ Kogukonna kriisikeskuse (kerksuskeskus) asukoht
- ▶ Kogukonna kriisimeeskonna asendused, tööütm, allvastutused ja kaasnevad ülesanded, tööütiin ning kontrollmeetmed

KRIISIPLAANI OSAD

Päis kuvab koostajad ja üldise andmestiku

1. OLUSTIK kirjeldab valitsevaid olusid
2. EESMÄRK on selge ja ühene eesmärgikirjeldus
3. TEOSTUS all on üksikasjalikud juhised plaani rakendamiseks
4. TAGAMINE kätkeb kõiki olemasolevaid ja vajaminevaid ressursse
5. JUHTIMINE kajastab vastutavaid, kontakte, sidevahendeid, kriisikeskust

1. OLUSTIK

- ▶ Olustiku all kaardistame, analüüsime ja kirjeldame eelkõige:
 - ▶ Kogukonda ja selle liikmeid
 - ▶ Valitsevast ja ümbritsevat keskkonda
 - ▶ Võimalikke riske erinevates olukordades
 - ▶ Kogukonna vajadusi kriisis

KOGUKONNA ANALÜÜS

- ▶ Kogukonna liikmed ja suurus täna ning võimaliku kriisi korral (kas lisandub või liigub välja inimesi kriisis)
- ▶ Rühmita kogukonna liikmed – eakad, lapsed, üksikud, suurpered, suvitajad, loomapidajad jne
- ▶ Kogukonna riskiliikmed (vanurid, puuetega inimesed, suurpered, terviseriskidega liikmed, asotsiaalsed inimesed jne jne)
- ▶ Kogukonna alasse jäävad ettevõtted, asutused ja nendes viibivad isikud (täna ja kriisis)

KESKKONNAANALÜÜS

- ▶ Keskkonna tüüp – tiheasula, hajaasula või segu; eramud, kortermajad või segu; tööstusala või muu jne
- ▶ Kogukonna poolt hallatav ala – maastiku eripärad, teed, rajatised, sillad, taristuobjektid, võimalikud varjumiskohad jms
- ▶ Naaberkogukonnad ja nende võimalik mõju (nii hea kui halb)
- ▶ Kogukonna koht KOV kriisiplaanis, KOV poolt kavandatud tugi ja abi
- ▶ Riiklik tugi ja riiklike struktuuride võimalik kaasabi kogukonnale
- ▶ Sidekeskkond – mobiilside ja interneti leviprobleemidega kohad
- ▶ Keskkonna tundmine kogukonna liikmete poolt (metsad, rajad, teed jms)

RISKIANALÜÜS

- ▶ Millised ohud on tõenäolised ja millised mitte:
 - ▶ Sõjalise tegevuse oht kõrge või madal
 - ▶ Võimalikud sisepõgenike lained
 - ▶ Üleujutusrisk
 - ▶ Ilmastikumõjude osakaal, aastaaegade kaupa
 - ▶ Üldine turvalisus
 - ▶ Keemiaoht, kõrgem tuleoht, vms ohud

VAJADUSTE KAARDISTAMINE

- ▶ Teavitus, teave, info liikumine ja kogukonnasisene sidepidamine
- ▶ Esmaabi ja meditsiin
- ▶ Lastega tegelemine, haridus- ja huvitegevuse korraldamine
- ▶ Sotsiaalne läbikäimine, ühistegevused, huvitegevused, kogukonna raamatukogu
- ▶ Tugi erinevatele kogukonna riskiliikmetele
- ▶ Kogukonnasisene hädatarvilik transport ja kütused sellele
- ▶ Talvine esmane teeholdus
- ▶ Tualetid ja kanalisatsioon
- ▶ Hügieeni tagamine ja pesupesemine

VAJADUSTE KAARDISTAMINE

- ▶ Jäätmete käitlemine
- ▶ Koduloomad (nii lemmikud kui ka põllumajanduslikud)
- ▶ Õppe ja koolituste läbiviimine, teadlikkuse tõstmine
- ▶ Tööriistad ja –vahendid kütte, aianduse, tehnika remondi jms korraldamiseks
- ▶ Supiköögi korraldamine, ühine toiduvaru
- ▶ Turvalisus ja julgeolek, naabrivalve
- ▶ Põgenike ja lisanduvate kogukonnaliikmete majutamine ja nende vajaduste katmine
- ▶ Varjumiskohad, keemia-, kiirgus- ja nakkuskaitse vahendid
- ▶ Kogukonna kriisikeskus

2. E E S M Ä R K

Kogukonna kriisiplaani eesmärk on saavutada kogukonna terviklik ja selle liikmete isiklik vähemalt rahuldav toimimisvõime igasuguses* kriisis aastaringset vähemalt kolm kuud** ilma olulise KOV ja riigipoolse toeta.

* Siinkohal võib määratleda ka selgelt kriisid, milleks valmistatakse (nt sõjaline tegevus, kliimakriis, üleujutus, suurpõleng vms) või siis lisada kriisid, mida kriisiplaan ei käsitle.

** Ajaline määratlus on näide, selle määrab kogukond ise või omavalitsus koostöös kogukonnaga.

3. T E O S T U S

- ▶ Teostuse punktis kaardistame, analüüsime ja kirjeldame eelkõige:
 - ▶ Kogukonna ja kriisimeeskonna ülesandeid kriisis
 - ▶ Kriisiplaani rakendamise tingimusi ja uuendamist
 - ▶ Kontroll, tagasiside ja ülevaade kriisiplaani teostamisele nii kriisis kui selleks valmistumisel

ÜLESANDED

- ▶ Kogukonna liikmetega vajalike vastutuste ja ülesannete kokkuleppimine kriisiks.
- ▶ Täpselt kirja kes, kus, millal, mida, kuidas, mis mahus ja milliste vahenditega aitab teostada käesolevat kriisiplaani.
- ▶ Selge ja täpne ülesannete loend koos nimede ja kontaktidega.
- ▶ Siia punkti kavandada ka kogukonna koolitused ja õppused koos ajastamise, toimumiskoha, sihtrühma ning läbiviijatega.

RAKENDAMINE

- ▶ Selge ja arusaadav kirjeldus selle kohta:
 - ▶ Millises olukorras (nt voolukatkestus on väldanud enam kui 48h või piirkonnale anti orkaanihoiatus või sõjategevus on jõudnud 50 km kaugusele vms) ja
 - ▶ Mis mahus (täies mahus või osaliselt, kui osaliselt, siis mis funktsioonides) käesolev kriisiplaan rakendub.
- ▶ Kriisiplaani uuendamine toimub igal poolaastal (või kvartalis, või aastal vms) vastavalt kas juhtimismeeskonna koosolekul või kogukonna üldkoosolekul vms.

KONTROLL

- ▶ Kontroll ja tagasiside kriisiplaani koostamise ja kriisiks ettevalmsituste kohta?
- ▶ Kuidas on korraldatud kontroll tegevuste ja kriisiplaani rakendumise üle?
- ▶ Kuidas saab kriisijuht tagasisidet valdkondade toimimise kohta?
- ▶ Siia ka ettekannete rütm – nt kõik valdkonnajuhid saavad oma vastutusalas kinnituse ülesannete täitjatelt igal päeval kl 1700-ks ning teevad lühikokkuvõtte kriisijuhile oma vastutuse lõikes igal päeval kl 1800 toimival koosolekul.

4. TAGAMINE

- ▶ Tagamise punktis kaardistame, analüüsime ja kirjeldame eelkõige:
 - ▶ Kogukonna võimalusi kriisis ja selleks ettevalmistumisel
 - ▶ Rahalisi vahendeid (kogumine, projektitoetused, riiklikud ja KOV toetused, annetused jms)
 - ▶ Kogukonna kriisivaru loomist ja täiendamist
 - ▶ Leibkondade kriisivalmiduse taset

VÕIMALUSED

- ▶ KOV tugi - vesi, kanalisatsioon, prügi, teed, transport, evakuatsioon ja -keskus, teave ja side, ruumide kasutus, kontaktid jms)
- ▶ Kogukonnaliikmete oskused ja teadmised vajaduste lahendamisel (meedikud, õpetajad, jahimehed, julgeolek, kokad, tehniline kompetents jne jne)
- ▶ Kogukonnas olemasolevad isiklikud kontaktid, tutvused ja sidemed
- ▶ Kogukonna olemasolevad kriisiresursid (tehnikad, transport, side, kütus, tööriistad, supiköök, veevõtukohad, pesemisvõimalused, välikäimlad, küttevarud, küttemets, ruumid jne)

VÕIMALUSED

- ▶ Kokkulepped kogukonnasiseste ja –väliste tarnijatega (ettevõtted ja organisatsioonid kes on seotud vee, kanalisatsiooni, toidu, prügi, teehoolduse, meditsiini, hariduse, side, energia, kütuse vms valdkonnaga)
- ▶ Loomapidamine ja veoloomad ning –vahendid
- ▶ Kogukonna leibkondade isiklik kriisivalmidus
- ▶ Aiandus ja väikepõllundus, vahendid, tööriistad, tehnika ja seemned selleks
- ▶ Evakueerunute tühjaks jäänud elu- ja abiruumid ning neist maha jäävad ressursid
- ▶ Koostöö naaberkogukondadega varude/võimaluste parendamiseks

RAHALISED VAHENDID

- ▶ Kogukonna ühiskassa, selle kogumine ja kasutamine, otsustusviis ja järelvalve kasutamise üle.
- ▶ Projektitoetused - kes koostab, juriidilise kehandi loomine kogukonnale.
- ▶ KOV ja riiklikud toetused.
- ▶ Võimalikud annetused kogukonna alal olevatelt ettevõtetelt.

KRIISIVARU

- ▶ Med.vahendid, toiduvaru, seemnevaru, koduloomad, kütusevaru, energia, küttepuid, veepuhastus, sidevahendid, keskuse sisustus, õppevahendid, majutusvahendid, tööriistad, tehnika jne.
- ▶ Täpne loend sellest mis on, kus on, kui palju on ja mis puhul ning kes otsustab kasutamise, kuidas ja mille alusel ning kellele väljastada.
- ▶ Siia ka jooksev täiendamine ja puuduvad ressursid, mida, millal, milliste vahendite eest ja kelle poolt soetada ning kus hoiustada.
- ▶ Kriisi- ehk kerksuskeskuse rajamine, vajalikud ruumid, vajaminevad ressursid.

KRIISIVALMIDUS

- ▶ Kogukonnaliikmete isikliku kriisivalmiduse ja selle puudumise või puudulikkuse ülevaade.
- ▶ Vajalikud koolitused ja nendeks kuluv ressurss.
- ▶ Risikirühma leibkondade toetamine kriisiks valmistumisel või kriisi käigus nende toetamiseks. Hea, kui saab loendi leibkondadest ja meetmetest nende toetamiseks.

5. JUHTIMINE

- ▶ Juhtimise punkti all kirjeldame eelkõige:
 - ▶ Kriisimeeskonna kirjeldust ja ülesandeid
 - ▶ Kriisi- ehk kesksuskeskuse kirjeldust
 - ▶ Juhtimisvahendeid ehk kontakte, side, alternatiivside, teavitust ja käivituskeeme

JUHTIMINE

- ▶ Kogukonna kriisijuht (üldjuhtimine, soovitatavalt kriisis ainuotsustusõigus, kontrolliõigus)
- ▶ Side- ja teavitusjuht (info kogumine ja jagamine, suhtlus kogukonnas, naabritega ja KOV-ga, sidevahendite ja –viiside eest vastutamine ning alternatiivside korraldamine)
- ▶ Personalijuht (Kogukonna liikmeskonna kaardistamine ja arvepidamine isikute lisandumise ja lahkumise üle, inimestega seonduvate vajaduste ja võimaluste esmane ja jooksev kaardistamine)
- ▶ Logistika- ja varudejuht (rahaliste vahendite, varude, transpordi, kütuste, vahendite jms arvepidamine, väljastamine, hankimine, hooldus, täiendamine, ladustamine; arvestus lao- ja majutusruumide üle ning raamatupidamine)

JUHTIMINE

- ▶ Kriisimeeskond võib olla suurem, kuid need põhivastutused võiksid olla jagatud erinevate inimeste vahel.
- ▶ Üldjuhile ja kõikidele valdkonnajuhtidele määrata asendused.
- ▶ Koostada selge ja arusaadav töö- ja puhkerütm
- ▶ Näide: esimesed 48 h on juhtimismeeskond vastutav 24/7, seejärel puhkus kõikidele asenduste kaudu 12h, seejärel töörytm, kus korraga on põhimeeskonnast puhkamas üks liige, asendus määratud, puhkus 24h, vastutav 72h

KRIISIKESKUS

- ▶ Kus asub, millised ruumid, millised funktsioonid, millises olukorras ja mis mahus käivitub.
- ▶ Põhivajadused: autonoomne vesi, kanalisatsioon, tualett, energia, valgus, kütte, lisaks supiköök toiduvaruga, majutusruumid ja –vahendid, med.punkt ja vahendid, ruum(id) ja vahendid laste-, noorte-, huvi- ja sotsiaalsete tegevuste jaoks, laoruumid varudele (kütus, toit, med.varud
- ▶ Kütte, tööriistad, sööginõud, majutusvahendid, õppevahendid, valgusallikad, akud jne), tuleohutus, julgeoleku- ja turvavahendid ja muud, kogukonna eripärast tulenevad funktsioonid.

SIDE ja TEAVE

- ▶ Kontaktandmed tavaolukorras, sidepidamisviisid ja
- ▶ Sidekanalid kriisiolukorras (ka teadetetahvlid, virgatsid jalgratastel jms), kogukonna teabepunktid (kriisikeskus kindlasti, aga ka nt kohad kus on kindlasti võimalik raadiost infot saada ka voolukatkestuse korral) ja
- ▶ Kogunemiskohad (nt puhuks kui vaja korraldada evakuatsiooni või kriisikeskus ei toimi vms).
- ▶ Sidevahendite varu, olemasolevate kaardistus

KOKKUVÕTE

- ▶ Kogukonna liikmete turvaline toimetulek pikaajalistes kriisides sõltub eelkõige kogukonna ettevalmistustest täna, korralikust kriisiplaanist, toimivast koostööst ja oskusest ka muutunud oludes oma vajadustega toime tulla. Sest ka siin kehtib vana tuntud tõde:
- ▶ **UPPUJA PÄÄSTMINE ON UPPUJA ENDA ASI!**